Tubakakasvatamine

Eesti talupojad hakkasid varakult ise tubakat kasvatama. Osteti üksnes ninatubakat. Kasvatati peaasjalikult kanget mahorka (Nicotiana Rustica) ja Virgiinia ehk Türgi (Nicotiana tabacum) tubakat, mille lehed andsid suitsetades healõhnalist aroomi. Pärastpoole tõrjus kaks esimest välja nn "austria kollane" tubakasort, mis jäi pikakas ajaks suitsetajate lemmiksordiks.

Nõnda meenutab 20. sajandi algupoole piibusuitsetaja Alexander Mets:

Kõige rohkem kasvatati "austria kollast" ehk "trapezundi". Küllap see kollaseõieline ja südajaleheline sort oli vanade tsaari soldatite poolt Balkanimaadelt siia toodud türgi tubaka liik.
Teiseks kasvatati vene tubakat ehk mahorkat (Nicotiana rustica). See oli roheliste õitega ja tumeroheliste kortsus lehtedega. Oli väga kange ja vänge lõhnaga piibutubakas.
Kolmandaks kasvatati vähesel määral pikalehelist ja roosaõielist Virginia lõhnavat tubakat. Saaremaal oli sügiseti vähe päikest ja see tubakas ei jõudnud täis kasvada. Oli lahja tubakas ja kõlbas teiste hulka lõhna andjaks. (Saaremaa, Karja khk., Päisamaa vald)

Miks tubakat üldse kodus kasvatati? Seda oli müügiks ju tsaariajal ja ka pärast seda veel hoopis rohkem ja mitmekesisemalt. Enamasti sundis seda tegema rahapuudus.

Tubakamaa oli kusagil varjulises ja päikesepaistelises kohas-"pinu taga". Saaremaal nimetati iseloomulikke suuri haokubudest laotud riitu "oksapinudeks". Riida varjus oli hea püksikorral käia. Esimeste käimlate ehitamist nõuti ju valla omavalitsuste poolt külades alles 1930ndatel aastatel. Selliselt rammutatud (väetatud) peenral kasvavat tubakat hakatigi nimetama "pinutaguseks".

Ainult lämmastiväetisest üksi jäi väheseks. Siis kasvasid küll lehed suureks aga tubakas ei põlenud. Selleks lisati lubiväetisena puutuhka. (A.Mets, Karja khk.)

Kui igasuguste aed-ja juurviljade seemendamise, hooldamise ja kasvatamise eest pidid naised hoolitsema, siis tubakakasvatamine algusest lõpuni oli meeste asjaks.

Esimesel perioodil peale taime istutamist oli olulise tähtsusega umbrohutõrje. Suve teisel perioodil kippus tubakas vägisi õitsema. Et õitsemine kurnas taime, siis tuli pidevalt õiepungi kandvaid ladva- ja küljevõrseid kärpida. Korjatud õiepungad ning alumised koltunud lehed pandi pliidirauale kuivama. Neist tehti suvise tubakapuuduse puhul "äkist" ehk äkk-kuiva tubakat. Tubaka nimi ja lõhn ikka oli aga õiget mekki sellisel "äkisel" asjal polnud. Kuid puudusega peenendati ka mahorka varsi, kadakakoort ja kuivi ristikheina nutte. Harjumuse jõud on vali!

Tubakas koristati enne öökülmade tulekut. Isegi hallaöö muutis kasvava tubaka süldiks. Ja siis oli kogu hool ja nähtud vaev untsus!
Tubakakoristamisel lõigati taim pussiga kännult maha ja jäeti samasse päikese kätte närtsima.Toores tubakaleht oli nii rabe, et purunes vähemagi kortsutamise korral. Isegi raheterad lõid auke lehtedesse! Kasvama jäeti mõned taimed seemnete saamiseks ja need seisid põllul kuni seemnete valmimiseni.

Närtsinud tubakad asetati terve taime kaupa kusagile katuse alla, roovilattide vahele torgatult alaspidi kuivama. Niiviisi kuivasid tubakalehed ilusaks tubakapruuniks ega hallitanud. Kuivatamiseks oli ka teine moodus. Lehed murti taime küljest ja aeti otstest teritatud puust varrastele. Koos varrastega asetati tubakalehed kusagile räästa alla või pööningule kuivama.

Vanad mehed ütlesid, et "austria kollast" ning "pikalehe" tubakat pole vaja parkida, need pidid ennast ise parkima ja mida kauem seisab seda paremaks läheb. Mahorkal tuli aga fermentatsiooniprotsessi kiirendada parkimisega.

Selleks õhukuivi tubakalehti rulliti pudeliga üle, et purustada paksud ja kuivamata leherootsud. See oli aeganõudev töö. Siis asetati tubakalehed üksteise peale laotult puust kasti või vanasse malmkatlasse, mis suleti kaanega ja pandi peale leibade ahjust väljavõtmist sooja ahju. Lõhnaaineteks lisati kirsilehti, lõhnavat varjulille või pritsiti lehti piirituses lahustatud meega. Kõike seda kasutati üldiselt harva. Tavaliselt pargiti ainult naturaalseid tubakalehti.

Niiviisi tihedalt kokkusurutud tubakalehti pargiti soojas umbes nädal. Siis võeti parkimisnõu lahti ja märg tubakas kuivatati hoolsalt.Tehti ka nii, et niisked lehed sirutati laiali üksteise peale kõrgeks hunnikuks ja siis pigistati kruvipingi vahel tugevasti kokku, kuni legtede hunnik muutus ühtlaseks ilma õhuvahedeta tubakamassiks. Seda hoiti surve all kuni kuivamiseni. Selliselt töödeldud tubakat peeti kõige väärtuslikumaks, säilis hästi ja terava noaga sai sellest lõigata isegi peent paberossitubakat. Kuivas keskkonnas hoitud tubakas säilis aastaid- tähtis oli, et ei hallituks.

Suitsetamiseks peenendati tubakat tubakalõikamise masina abil või noaga lõikumise teel. Kodune tubakas oli alati mingil määral liivane ja nüris lõiketera väga ruttu.

Kõige lihtsam oli aga teritada tavalist tubakanuga.

Ühe mehe aastase tubakavajaduse katsid umbes 150- 200 taime, millest iga suitsetaja siis vastavalt oma äranägemisele teiste lõhnataimede lisamisega maitsele vastava tubakasegu valmistas. Lõhnaineteks kasutati kirsilehti, lõhnavat varjulille või pritsiti tubakat piirituses lahustatud meega.

Siis kui tubakas otsas oli, mis juhtus tavaliselt suvisel ajal kui vana lõppes ja uus peenral kasvas, suitsetati ristikheinaõisi, kanepihaganaid, nõgeselehti ja samblaid, raudrohu õisi ja kirsi lehti, metstubakat, kadakakoort (olevat samblast parem). Nii mõnigi mees jättis selleks ajaks suitsetamise hoopis maha.

Tubakakotid

Peenendatud tubakas hoiti enamasti kotis, harvemini karbis.

Vanad mehed tegid tubakakoti seapõiest. Selleks võeti sea tapmisel värske põis, puhuti täis ning pandi rahe parde rippuma. Kui põis oli niimoodi täiesti kuivanud, hõõruti see käte vahel pehmeks nagu rätt, lõigati kael maha ja õmmeldi riidest pael ümber suu. Pael oli kahekordne ja selle sees oli omakorda "krookspael", millega kotisuu kinni tõmmati. Põiest kott oli sellepoolest hea, et oli õhukindel ega lasknud tubakat pulbriks kuivada.

Tubakakotte tehti veel nii nahast- nn"lõõtsaga" kotid, kui ka riidelappidest ja oina munandinahast. Iga kott oli omaette meistriteos!

algusesse